

УДК 355.5.3

Є. С. Яковенко

С. В. Белай

І. М. Волков

ЗАПРОВАДЖЕННЯ БОЙОВОГО ДОСВІДУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВИХ ДИСЦИПЛІН

Проведено пошук сучасних підходів до вивчення та своєчасного впровадження бойового досвіду виконання завдань за призначенням в освітній процес Національної академії Національної гвардії України під час вивчення загальновійськових дисциплін. Запропоновано систему вивчення та впровадження бойового досвіду в освітній процес Національної академії Національної гвардії України під час вивчення загальновійськових дисциплін, що дасть змогу оптимізувати та прискорити комплексне вирішення завдань.

Ключові слова: бойовий досвід, Національна гвардія України, освітній процес, бій, бойові дії, загальновійськові дисципліни.

Постановка проблеми. Беззаперечним фактом є те, що всі загальноприйняті положення сучасної військової справи базуються на досвіді військових конфліктів минулого століття. Проте сучасна війна, яку веде Російська Федерація проти нашої країни, певною мірою вносить свої корективи у питання підготовки і ведення цієї війни та бойових дій взагалі. З відкритих джерел можна спостерігати, як це питання вирішується у провідних країнах світу. Так, США, розробляючи програми розвитку своїх збройних сил, значну увагу приділяють аналізу ведення бойових дій за останні 100 років [1]. Це дає змогу своєчасно та постійно реагувати на концептуальні зміни в підходах до ведення бойових дій шляхом впровадження цього досвіду в процес підготовки військових своєї країни. Ніхто з упевненістю не може стверджувати, коли закінчиться ця війна та чи не розпочнеться інша, тому наша система підготовки військових кадрів повинна бути готова до подальшого постійного навчання військових фахівців різних спеціальностей, враховуючи останній досвід ведення бойових дій. Загальновідомим є те, що у системі військової освіти провідну роль відіграють саме вищі військові навчальні заклади (ВВНЗ), адже вони готують офіцерські кадри, які

безпосередньо займаються бойовою підготовкою підлеглого особового складу у військах. У зв'язку з цим постає питання, чи готова система військової освіти оперативно реагувати на вимоги сучасної війни та своєчасно вдосконалювати програми підготовки офіцерських кадрів саме в процесі навчання?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою вивчення та впровадження бойового досвіду у Збройних Силах України (ЗСУ) систематично займаються як науковці, так і самі органи управління частин та підрозділів ЗСУ різного рівня. Так, провідне місце у цьому питанні серед наукових установ сектору оборони посідає Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського (НУОУ) [2, 3, 4]. На думку автора статті, дослідження цього закладу відіграють значну роль у процесі навчання командирів різного рівня. Науковці НУОУ систематично приділяють увагу питанням вивчення та впровадження бойового досвіду. Також не припиняють свою роботу в зазначеному напрямі й органи управління різного рівня. Головним виконавцем цього завдання є Головне управління доктрин та підготовки Генерального штабу Збройних Сил України спільно з Центром оперативних

стандартів і методики підготовки Збройних Сил України. Ними було розроблено «Доктрину з вивчення та впровадження досвіду в Збройних Силах України» [5], яка визначає порядок організації вивчення та впровадження досвіду у ЗСУ, а також роль органів військового управління, командирів (начальників) усіх рівнів в організації вивчення та впровадження досвіду у ЗСУ.

Метою статті є пошук сучасних підходів до вивчення та своєчасного впровадження бойового досвіду в освітній процес Національної академії Національної гвардії України (НА НГУ) під час вивчення загальновійськових дисциплін, оскільки вивчення та своєчасне впровадження бойового досвіду підвищує ефективність виконання завдань у межах визначених законодавством повноважень, заходів із підготовки особового складу, всебічного забезпечення, розвитку, застосування та управління.

Виклад основного матеріалу. Ведення сучасного бою вимагає відповідної підготовки від курсантів як майбутніх командирів, бо від здобуття ними професійних компетентностей під час навчання залежить їхня здатність уміло здійснювати управління підрозділом під час виконання завдань за призначенням. Одним з таких завдань, відповідно до ст. 2 Закону України «Про Національну гвардію України» [6], є участь у відсічі збройної агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій, а також у виконанні завдань територіальної оборони. Саме виконання завдань, пов'язаних із захистом територіальної цілісності України, найбільше межує з ризиком для життя і здоров'я військовослужбовців та вимагає швидкого впровадження бойового досвіду у війська.

Відповідно до Інструкції з вивчення та впровадження досвіду виконання бойових (спеціальних) завдань Національною гвардією України під час відсічі збройної агресії [7] у ВВНЗ загальне керівництво щодо вивчення та впровадження досвіду здійснює начальник навчального закладу. Вищі військові навчальні заклади забезпечують наукове супроводження вивчення досвіду та впроваджують вивчені (ідентифіковані) уроки в освітній процес і процес підготовки військ (сил). Упровадження досвіду здійснюється шляхом включення питань вивчених (ідентифікованих) уроків до навчальних програм, розроблення навчально-

методичних матеріалів, під час проведення науково-дослідних робіт, а також під час конференцій (круглих столів, семінарів тощо) з питань вивчення та впровадження (обміну досвідом).

Крім того, науково-педагогічні працівники ВВНЗ можуть залучатися як фахівці за своїми напрямками діяльності під час організації процесу вивчення та впровадження досвіду. Також у вищих військових навчальних закладах можуть зберігатися (накопичуватися) матеріали з вивчення та впровадження досвіду (зі створенням відповідної бази даних з вивчення та впровадження досвіду) з можливістю отримання інформації за запитом.

Отже, для пошуку сучасних підходів до вивчення та своєчасного впровадження бойового досвіду в освітній процес НА НГУ автор узяв за основу такі дефініції [5].

Досвід – сукупність уроків, знань, умінь і навичок, здобутих у процесі практичної діяльності; це те, що вже колись було, з чим доводилося мати справу. Досвід може бути як позитивним, зокрема передовим, так і негативним.

Упровадження досвіду – один з основних етапів, в ході якого на підставі результатів ретельного вивчення певних проблемних питань (або найліпших практик) та розроблених рекомендацій проводяться стандартизовані процедури щодо здійснення коригувальних дій у відповідній сфері діяльності з метою поліпшення діяльності та підвищення ефективності.

Процес вивчення та впровадження досвіду – це сукупність послідовних систематизованих дій, які застосовуються для збирання, аналізу та узагальнення інформації про проблемні питання, визначення головних причин їхнього виникнення і шляхів їх вирішення, а також для поширення та впровадження досвіду під час навчально-бойової діяльності.

Основною метою вивчення та впровадження бойового досвіду в освітній процес НА НГУ під час вивчення загальновійськових дисциплін є підвищення ефективності заходів підготовки, всебічного забезпечення, розвитку, застосування та управління підрозділами для оборони держави, захисту її суверенітету та територіальної цілісності. Головну роль в питаннях вивчення та впровадження бойового досвіду в освітній процес НА НГУ потрібно відводити не лише науково-педагогічним працівникам, а й командирам усіх рівнів,

зацікавленим у якісному навчанні підлеглого особового складу.

Питання вивчення та впровадження бойового досвіду в освітній процес НА НГУ під час вивчення загальновійськових дисциплін вимагає певної систематизації цього процесу. Створення системи вивчення та впровадження бойового досвіду дає змогу виконати такі завдання:

– визначення ролі та місця науково-педагогічного працівника (НПП) у процесі вивчення та впровадження бойового досвіду в освітній процес НА НГУ під час вивчення загальновійськових дисциплін;

– виявлення проблемних питань щодо підготовки та застосування підрозділів Національної гвардії України у бойових діях;

– організація збирання та проведення аналізу отриманої інформації, виявлення головних причин виникнення проблем та шляхи їх вирішення;

– розроблення методичних рекомендацій щодо впровадження бойового досвіду в освітній процес НА НГУ під час вивчення загальновійськових дисциплін;

– постійний моніторинг ефективності впровадження бойового досвіду в освітній процес НА НГУ під час вивчення загальновійськових дисциплін;

– систематичне підвищення кваліфікації НПП стосовно питань вивчення та впровадження бойового досвіду в освітній процес НА НГУ під час вивчення загальновійськових дисциплін;

– періодичне оновлення навчально-методичного забезпечення та системи дистанційного навчання НА НГУ інформацією про бойовий досвід.

Для вирішення цих завдань необхідно створити певне «підґрунття», що дасть змогу ефективно функціонувати системі вивчення та впровадження бойового досвіду в освітній процес НА НГУ під час вивчення загальновійськових дисциплін, а саме:

1) запровадження процесу оперативного обміну інформацією між органами військового управління військових частин НГУ та науково-педагогічними працівниками НА НГУ;

2) формування у науково-педагогічних працівників НА НГУ вміння аналізувати отриману інформацію та спільно знаходити оптимальні шляхи вирішення;

3) залучення науково-педагогічних працівників НА НГУ та представників

військових частин НГУ до спільного обговорення як позитивних, так і негативних прикладів застосування підрозділів під час ведення бойових дій;

4) проведення бінарних занять з представниками військових частин та підрозділів усіх складових сектору безпеки і оборони, які володіють саме сучасним бойовим досвідом;

5) мотивування науково-педагогічних працівників до постійного творчого пошуку сучасних підходів до вивчення та впровадження в освітній процес НА НГУ бойового досвіду.

На думку автора, саме такий підхід дасть змогу якісно і своєчасно вивчати та впроваджувати бойовий досвід в освітній процес Національної академії Національної гвардії України під час вивчення загальновійськових дисциплін.

Висновки

Отже, підводячи підсумок, необхідно зазначити, що питання вивчення та впровадження бойового досвіду в освітній процес НА НГУ під час вивчення загальновійськових дисциплін має посідати провідне місце в процесі навчання майбутніх офіцерів, оскільки з упевненістю можна зазначити, що крім навченості та мотивації, велику роль під час бойових дій відіграє саме бойовий досвід, який дає можливість креативно підходити до застосування підрозділів. Автор вважає, що підрозділи нашої країни, які мають бойовий досвід, більш упевнено та рішуче діють на полі бою порівняно з підрозділами Російської Федерації. Підтвердженням цього є статистика втрат з обох сторін.

Процес вивчення і впровадження бойового досвіду в освітній процес НА НГУ під час вивчення загальновійськових дисциплін, безумовно, є дуже кропітким та потребує участі, без винятку, усіх стейкхолдерів. Також створення системи вивчення та впровадження бойового досвіду в освітній процес НА НГУ під час вивчення загальновійськових дисциплін дасть змогу оптимізувати та прискорити комплексне вирішення завдань. Саме це завдання, на думку автора, потребує подальшого дослідження.

Перелік джерел посилання

1. Розвиток воєнного мистецтва у війнах першої половини ХХ століття (1904–1939) : монографія / С. В. Сидоров та ін. Київ : Компринт, 2013. 206 с.

2. Історія воєнного мистецтва : підручник. 2-ге вид., перероб. та доп. / І. І. Фурман та ін. Київ : НУОУ, 2012. 300 с.

3. Воєнне мистецтво в локальних війнах і збройних конфліктах 50–80-х років ХХ століття : навч. посіб. / за заг. ред. В. Б. Толубка. Київ : Видання академії, 2004. 186 с.

4. Воєнні конфлікти другої половини ХХ століття : зб. наук. ст. Київ : Ін-т історії України НАН України, 2004. 100 с.

5. Доктрина з вивчення та впровадження досвіду у Збройних Силах України : Генеральний штаб ЗСУ від 03.07.2020 р. № 1928/НВГШ.

6. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 17. С. 1–5.

7. Про затвердження Інструкції з вивчення та впровадження досвіду виконання бойових (спеціальних) завдань Національною гвардією України під час відсічі збройної агресії : наказ командувача Національної гвардії України від 10.11.2022 р. № 390.

Стаття надійшла до редакції 05.11.2022 р.

UDC 355.5.3

Ye. Yakovenko, S. Bielai, I. Volkov

INTRODUCTION OF THE COMBAT EXPERIENCE INTO THE EDUCATIONAL PROCESS OF THE NATIONAL ACADEMY OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE DURING THE STUDY OF COMBINED MILITARY DISCIPLINES

It is well known that higher military educational institutions play a leading role in the military education system, because they train officers, who, in turn, are directly involved in the subordinate personnel combat training. Therefore, is the system of military education ready to promptly respond to the modern war demands, and timely improve the training programs of officer personnel, precisely in the process of training?

The article searches for modern approaches to the study and rapid introduction of combat experience into the educational process of the National Academy of the National Guard of Ukraine during the study of combined military disciplines. After all, the study and rapid implementation of combat experience increases the tasks performance within the limits of the powers defined by the law, measures for the training of personnel, comprehensive support, development, application and command. The issue of studying and introducing combat experience into the educational process of National Academy of the National Guard of Ukraine in the study of combined military disciplines requires a certain systematization of this process. It is proposed to create a certain "foundation" for solving these tasks, which will enable the system of studying and introducing combat experience into the educational process of National Academy of the National Guard of Ukraine to function effectively during the study of combined military disciplines

In the article, the process of learning and implementing experience should be understood as a set of successive systematic actions that are used to collect, analyze and summarize information about problematic issues, determine the main reasons for their occurrence and ways to solve them, as well as for the dissemination and implementation of experience during the training and assigned tasks performance.

A system of studying and introducing the combat experience into the educational process of National Academy of the National Guard of Ukraine during the study of combined military disciplines is proposed, which will make it possible to optimize and speed up the tasks solution complex.

It is noted that the issue of studying and introducing combat experience into the educational process of National Academy of the National Guard of Ukraine during the study of combined military disciplines should have the leading position in the training process of future officers. After all, it can be said with

confidence that, in addition to training and motivation, combat experience plays a major role during hostilities, which enables a creative approach to the units appliance.

Keywords: *combat experience, National Guard of Ukraine, educational process, combat, combat actions, combined military disciplines.*

Яковенко Євген Сергійович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри тактики Національної академії Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0002-2612-8550>

Бєлай Сергій Вікторович – доктор наук з державного управління, професор, заступник начальника навчально-методичного центру – начальник відділу методичного забезпечення навчального процесу Національної академії Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0002-0841-9522>

Волков Ігор Миколайович – кандидат наук з державного управління, начальник юридичного відділу Національної академії Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0001-6565-3684>